
2. POGLAVLJE

TKO SU MLADI?
OBILJEŽJA
ANKETIRANIH

Mjesno podrijetlo. Iz dobivenih je podataka vidljivo da u gradu živi svaki drugi učenik (49.3%), a ostali na selu tj. u naseljima u istoj županiji koja gravitiraju najbližem gradskom središtu u kojem pohađaju školu. Najmanje učenika iz grada (ne računajući Ličko-senjsku županiju s jedinom srednjom školom na području posebne državne skrbi u Korenici) nalazimo u Osječko-baranjskoj županiji. Tu su ispitani učenici koji pohađaju srednje škole u Belom Manastiru, a čak ih 69.2% ne živi u Belom Manastiru, nego u obližnjim naseljima. Sličnu situaciju nalazimo i u Zadarskoj županiji gdje svega 35.1% učenika stanuje u istome mjestu u kojem pohađa školu (Obrovac i Benkovac). U Vukovarsko-srijemskoj, Karlovačkoj i Sisačko-moslavačkoj županiji razlike nisu tako velike. Najviše je učenika koji stanuju u gradskim naseljima u Šibensko-kninskoj županiji (Drniš, Knin) te u Požeško-slavonskoj županiji (Pakrac). (Na ovakvu razdiobu utječe više čimbenika: naseljska mreža, prometna povezanost, raspored škola itd.).

ŽUPANIJA	GRAD		SELO		UKUPNO
	N	%	N	%	
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	157	44.1	199	55.9	356
OSJEČKO-BARANJSKA	53	30.8	119	69.2	172
POŽEŠKO-SLAVONSKA	55	61.8	34	38.2	89
SISAČKO-MOSLAVAČKA	109	57.1	82	42.9	191
KARLOVAČKA	12	46.2	14	53.8	26
LIČKO-SENJSKA	0	0.0	33	100.0	33
ŠIBENSKO-KNINSKA	125	88.0	17	12.0	142
ZADARSKA	34	35.1	63	64.9	97
UKUPNO	545	49.3	561	50.7	1.106

Tablica 6.
Struktura uzorka po mjestu prebivališta, po županijama

Narodnost. Analiza populacije učenika po narodnosti zahtijevala bi posebni odjeljak. Zbog toga na ovom mje-

stu iznosimo sumarne podatke o razdiobi učenika po narodnosti u uzorku (vidjeti u Dodatku). U uzorku je 60.3% učenika hrvatske narodnosti, 33.5% srpske, 5.5% ostalih narodnosti, a 0.7% učenika nije odgovorilo na ovo pitanje. Međutim, podaci za cijeli uzorak ne daju potpun uvid u narodnosnu strukturu učenika završnih razreda srednjih škola na tim područjima. Tako u Vukovarsko-srijemskoj županiji nalazimo 84.3% učenika srpske narodnosti, a svega 8.7% učenika hrvatske narodnosti, što znatno odstupa od narodnosnog sastava stanovništva prije rata na tom području. Osječko-baranjska županija najraznolikija je po narodnosnom sastavu: 57.6% učenika hrvatske je narodnosti, 25.6% srpske, a 16.3% učenika pripadnici su ostalih narodnosti (najčešće mađarske).

Tablica 7.
 Struktura uzorka s obzirom na narodnost, po županijama

ŽUPANIJA	Hrvati		Srbi		Ostali		Bez odg.		Ukupno
	N	%	N	%	N	%	N	%	
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	31	8.7	300	84.3	20	5.6	5	1.4	356
OSJEČKO-BARANJSKA	99	57.6	44	25.6	29	16.9	0	0.0	172
POŽEŠKO-SLAVONSKA	75	84.3	7	7.9	7	7.9	0	0.0	89
SISAČKO-MOSLAVAČKA	182	95.3	8	4.2	0	0.0	1	0.5	191
KARLOVAČKA	25	96.2	0	0.0	1	3.8	0	0.0	26
LIČKO-SENJSKA	31	93.9	0	0.0	2	6.1	0	0.0	33
ŠIBENSKO-KNINSKA	128	90.1	11	7.7	1	0.7	2	1.4	142
ZADARSKA	96	99.0	0	0.0	1	1.0	0	0.0	97
Ukupno	667	60.3	370	33.5	61	5.4	8	0.7	1.106

U Požeško-slavonskoj županiji, tj. u pakračkim srednjim školama nalazimo, uz učenike pretežito hrvatske narodnosti (84.3%), približno 8% učenika srpske i 8% učenika ostalih narodnosti. U ostalim županijama velika većina (više od 90%) učenika hrvatske je narodnosti.

Razdioba po vjeroispovijesti. Velika većina učenika (96.1%) smatra se pripadnicima određene vjeroispovijesti: 59.9% su katolici, 32.8% pravoslavci i 3.4% pripadnici ostalih vjeroispovijesti. Razdioba uzorka prema vjeroispovijesti gotovo je u potpunosti slična razdiobi po narodnosnom sastavu učenika u različitim županijama.

ŽUPANIJA	Katolici (%)	Pravoslavci (%)	Ateisti (%)	Ostali (%)
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	9	83	2	6
OSJEČKO-BARANJSKA	62	26	2	10
POŽEŠKO-SLAVONSKA	83	5	7	6
SISAČKO-MOSLAVAČKA	91	5	5	0
KARLOVAČKA	100	0	0	0
LIČKO-SENJSKA	97	3	0	0
ŠIBENSKO-KNINSKA	87	6	3	4
ZADARSKA	99	0	0	1

Zora Raboteg-Šarić, Ivan Rogić
Daleki život, bliski rub

Tablica 8.
Udio učenika različite
vjeroispovijesti, po županijama

Spol i dob. U cijelom je uzorku zastupljeno 43% učenika i 57% učenica. Uzorak nije stratificiran s obzirom na spol, te je omjer učenika različita spola najvećim dijelom uvjetovan izborom srednjih škola i njihovim sastavom.

Prosječna je dob učenika sedamnaest i pol godina.

Tip škole, stručno usmjerenje i opći uspjeh. Manje od četvrtine učenika pohađa gimnaziju (22.5%), a nešto više od tri četvrtine stručne škole, i to 33.5% trogodišnje, a 44% četverogodišnje stručne škole. Budući da trećina učenika završava svoju naobrazbu nakon trećeg razreda, a u određenim naseljima ni nema stručnih četverogodišnjih škola, u uzorku nalazimo znatno veći broj učenika u trećim (69%) nego li u četvrtim razredima (31%).

Podaci o zastupljenosti učenika u različitim školama i razredima te spolna struktura učenika u skladu su s podacima o strukturi učenika u cijeloj Hrvatskoj. U istraživanju provedenom u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar 1998. (Sakoman i sur., 1998.) na reprezentativnom uzorku od 2.823 srednjoškolca iz cijele Hrvatske, pokazalo se da 46.5% učenika pohađa četverogodišnje stručne škole, 29% trogodišnje industrijsko-obrtničke škole, a 24.5% gimnazije. U ovom uzorku bilo je 55% djevojaka i 45% mladića.

Polaznici stručnih trogodišnjih škola na područjima posebne državne skrbi školuju se za zvanje u sljedećim područjima: trgovina (10.6%); ugostiteljstvo (7.5%); strojar-ska struka (5.5%); tekstil (2.2%); elektrotehnička struka (1.9%); ostale usluge (1.8%); osobne usluge (1.7%); obrada drva (1.2%) i graditeljstvo (1.1%). Učenici stručnih četve-rogodišnjih škola pohađaju usmjerenja iz ovih područja: ekonomija (18.9%); zdravstvo (6.7%); elektrotehnika (5.5%); prehrana (4.5%); poljoprivreda (2.8%); kemijska tehnologija (1.9%); upravno-pravna struka (1.6%); ugostiteljstvo i tu-rizam (1.1%) te graditeljstvo (1%).

S obzirom na opći uspjeh, najviše je vrlo dobrih (42.2%) i dobrih (34%) učenika, odličnih je manje od četvrtine (21.8%), a postotni udio od 2% obuhvaća one s najnižim uspjehom i ponavlače.

Prostorna pokretljivost. Najviše učenika (69.9%) živi u mjestu svoga sadašnjeg boravka od rođenja (stalno ili s prekidima zbog rata), a 29.5% učenika doselilo je u mjesto sadašnjeg boravka. Iz odgovora na pitanje kada su se doselili u mjesto sadašnjeg boravka, izlazi da je prosječna dob doseljenih učenika u vrijeme doseljenja bila dvanaest i pol godina. Vidljivo je da je većina tih učenika promijenila mjesto stalnog prebivališta tijekom rata, te da se ne radi o uobičajenim migracijama.

Trajanje progonstva/izbjeglištva. Ukupno je 77.3% (N = 855) učenika bilo prognano tijekom rata, a 22.4% nije napuštalo mjesto boravka. U prosjeku, u progonstvu su bili **četiri godine**. Od 825 učenika koji su naveli koliko su dugo bili u progonstvu, nešto više od trećine (36%) kratko je boravilo u progonstvu – manje od jedne godine ili godinu dana. Trećina (33%) učenika bila je u progonstvu četiri ili pet godina, 10% izbivalo je iz svog mjesta stanovanja 2 ili 3 godine; a skoro četvrtina (22%) čak šest, sedam ili osam godina.

Područje progonstva/izbjeglištva. Klasifikacija naselja u kojima su anketirani najduže boravili za vrijeme progonstva/izbjeglištva pokazuje da je 39.1% učenika prognano/izbjeglo u inozemstvo (25% na teritorij Srbije; 5% na teritorij BiH; 9% u ostale države – najčešće u Njemačku i Mađarsku); 32% učenika prognano je/izbjeglo u obližnje gradove i naselja; 24.8% u udaljenija naselja (najčešće u Zagreb, Zagrebačku županiju ili na područje sjeverne Hrvatske, te u Istru, Rijeku i Primorje); 4.1% učenika još uvijek su prognanici u mjestu gdje sada borave.

Povratak i doseljavanje. Na pitanje jesu li se vratili u mjesto gdje su prije boravili ili su se doselili negdje drugdje, ovakva je razdioba odgovora: 21.9% učenika nije bilo prognano; 55.3% vratilo se u svoje mjesto; 22% doselilo se u mjesto gdje sada boravi. Od 855 prognanih učenika 72% su povratnici, a više od četvrtine (28%) doseljenici. Na pitanje kada su se vratili u svoje mjesto, od 612 učenika povratnika odgovorilo je njih 597. Najviše ih se vratilo (54%) nakon 1995. godine (poslije operacije “Oluja”); velik dio (38%) vratio se u razdoblju 1992.-1994. godine (nakon oslobođenja južne Hrvatske i zapadne Slavonije); približno

7% vratilo se 1991. godine. Od 237 učenika doseljenika najviše ih se (63%) u sadašnja boravišta naselilo nakon "Oluje", tijekom 1995. i 1996.; 21% u razdoblju 1997.-1999. godine; 16% 1991.-1994. godine, uglavnom tijekom 1992. godine.

Analiza odgovora na pitanje kada su se vratili u svoje mjesto ili doselili u mjesto sadašnjeg boravka daje uvid u tijek doseljavanja stanovništva u pojedine županije. U Vukovarsko-srijemskoj županiji najviše se učenika vratilo 1992. godine. Radi se o učenicima srpske narodnosti koji su se, nakon kratkotrajnog izbjeglištva u Srbiji, vratili kada je Vukovar okupiran a hrvatsko stanovništvo protjerano. U odnosu na druge županije, u Osječko-baranjskoj županiji najmanje je prognanika. Doseljavanje je bilo najjače tijekom 1991. i 1992. godine. Najviše učenika vratilo se 1998. godine nakon mirne reintegracije dijela područja u Republiku Hrvatsku. U ovoj je županiji, dakle, znatan dio stanovništva, većinom srpske narodnosti, ostao tijekom rata, pa su povratnici većinom Hrvati.

Zora Raboteg-Šarić, Ivan Rogić
Daleki život, bliski rub

Tablica 9.

Povratak i doseljavanje u mjesto stalnog prebivališta (boravka), po županijama

ŽUPANIJA	Nije prognan		Vratio se		Doselio		Bez odg.		Ukupno
	N	%	N	%	N	%	N	%	
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	76	21	230	65	46	13	4	1	356
OSJEČKO-BARANJSKA	76	44	79	46	14	8	3	2	172
POŽEŠKO-SLAVONSKA	13	15	67	75	9	10	0	0	89
SISAČKO-MOSLAVAČKA	40	21	85	44	66	35	0	0	191
KARLOVAČKA	2	8	22	85	2	8	0	0	26
LIČKO-SENJSKA	2	6	10	30	20	61	1	3	33
ŠIBENSKO-KNINSKA	26	18	58	41	57	40	1	1	142
ZADARSKA	7	7	61	63	29	30	0	0	97
Ukupno	242	22	612	55	243	22	9	1	1.106

U Požeško-slavonsku županiju (Pakrac) najveći broj učenika vratio se 1992. i 1993. godine nakon oslobođenja područja, a među malobrojnim doseljenicima nije bilo onih koji su se naseljavali "u valu", tj. istovremeno u određenu vremenskom razdoblju. U ostale županije domicilno stanovništvo vraćalo se nakon "Oluje", tijekom 1995/96. godine. Tih se godina najviše doseljavalo i u Ličko-senjsku, Šibensko-kninsku, Sisačko-moslavačku i Zadarsku županiju. Među doseljenicima najviše je Hrvata prognanih iz susjedne Bosne i Hercegovine.

Razdioba odgovora na pitanje u kojoj su državi do sada najduže živjeli pokazuje da je 83.5% anketiranih naj-

duže živjelo u Hrvatskoj, 11.1% učenika odgovorilo je da je najduže živjelo u BiH, 1.3% u Srbiji, 3.8% u nekoj drugoj državi.

Najveći dio svog života 52.9% ispitanika provelo je u gradskom naselju (12.4% u većem, 40.5% u manjem gradu), a 46.7% najduže je živjelo na selu. Omjer približno odgovara razdiobi učenika po sadašnjemu mjestu boravka, s tim da ih je sada nešto više na selu nego li u gradu (vidjeti tablicu 2 u Dodatku).